

Húmor leikskólabarna
Rannsókn á húmor í frjálsum leik barna í
leikskóla

Hugrún Lukka Guðbrandsdóttir

Lokaverkefni lagt fram til fullnaðar B.Ed.-gráðu
í leikskólakennarafræði við Háskóla Íslands, Menntavísindasvið

Júní 2010

Lokaverkefni til B.Ed. -prófs

Húmor leikskólabarna

Rannsókn á húmor í frjálsum leik barna í leikskóla

Hugrún Lukka Guðbrandsdóttir

300483-4459

Háskóli Íslands

Menntavísindasvið

Kennaradeild, leikskólakennarafræði

Júní 2010

Anna Þorbjörg Ingólfssdóttir

Ágrip

Tilgangur rannsóknarinnar var að kanna hvort munur væri á húmor drengja og stúlkna, hvort drengir skapi frekar sinn húmor og reyni að vera fyndnir en stúlkur. Auk þess að kanna hvort hægt væri að tengja kímnigáfu barnanna við þroskastig McGhee's. Í fyrri hluta ritgerðarinnar er fjallað um húmor, helstu kenningar sem settar hafa verið fram um húmor fullorðinna, þær kenningar sem stuðst hefur verið við í rannsóknum á húmor barna og hvernig húmor barna tengist vitsmunabroska þeirra. Í seinni hluta ritgerðarinnar er gerð grein fyrir rannsókn minni á frjálsum leik barna.

Þátttakendur í rannsókninni voru fjórtán börn fædd 2005 og 2006, sex drengir og átta stúlkur. Rannsóknin var vettvangsathugun þar sem fylgst var með börnunum í frjálsum leik og athugasemdir skráðar. Meðal þátttakenda í rannsókninni, sköpuðu drengir fæddir 2006 og stúlkur fæddar 2005 mest af sínum húmor sjálf en stúlkur fæddar 2006 sýndu oftast viðbrögð við húmor annarra. Kímnigáfa flestra barnanna í rannsókninni féll einnig að þriðja stigi McGhee's.

Efnisyfirlit

Ágrip	3
Efnisyfirlit	5
Mynda- og töfluyfirlit	6
Inngangur	7
1 Kenningar um húmor	9
1.1 Sálkönnunarkenningar	10
1.2 Misræmiskenningar	10
2 Húmor barna	12
2.1 Stigþróun húmors	13
2.1.1 Stig 1. Að nota hluti á óviðeigandi hátt	14
2.1.2 Stig 2. Óviðeigandi merki/uppnefningar á hluti og atburði	15
2.1.3 Stig 3. Hugtakalegt ósamræmi	16
3 Rannsókn á húmor barna	18
3.1 Þátttakendur	18
3.2 Mælitæki	18
3.3 Framkvæmd	19
3.4 Niðurstöður og umræður	20
3.4.1 Viðbrögð við húmor	21
3.4.2 Sköpun húmors	23
3.4.3 Aldurs- og kynjamunur	25
3.4.4 Samantekt niðurstaðna	27
Lokaorð	29
Heimildaskrá	30
Fylgiskjöl	32

Mynda- og töfluyfirlit

Tafla 1. Flokkar hómors	19
Mynd 1. Skipting hómors barnanna í flokka eftir kyni	20
Mynd 2. Skipting hómors barnanna í flokka	21
Mynd 3. Viðbrögð við hómor eftir kyni	22
Mynd 4. Sköpun hómors eftir kyni	24
Mynd 5. Skiptinga hómors barnanna í flokka eftir aldri og kyni	26

Inngangur

Húmor er órjúfanlegur hluti af lífi okkar flestra. Börn byrja snemma að brosa og hlæja og þegar þau eldast hlæja þau mikið í frjálsum leik. En er það húmor sem vekur hláturinn eða er það einfaldlega gleðin af því að leika sér sem kallar fram þessi viðbrögð?

Viðfangsefni ritgerðarinnar er húmor barna á leikskólaaldri og rannsókn á hvernig hann birtist í frjálsum leik. Tilgangur rannsóknarinnar var að kanna hvort munur væri á húmor drengja og stúlkna og hvort drengir skapi frekar húmor sjálfir. Einnig var kannað hvort hægt væri að tengja húmor barnanna við þroskastig McGhee's.

Ýmsar kenningar hafa verið settar fram um húmor fullorðinna og ber helst að nefna sálkönnunarkenningar og kenningar um að húmor feli í sér misræmi (incongruity). Rannsóknir á húmor hafa gefið til kynna að munur sé á húmor kynjanna á fullorðinsárum og því fannst mér áhugavert að kanna hvort munur á húmor kynjanna kæmi fram hjá börnum á leikskólaaldri.

Í rannsóknum á húmor barna hefur, líkt og hjá fullorðnum, helst verið stuðst við sálkönnunarkenningar og kenningar um misræmi í húmor. Húmor barna hefur einnig verið settur í samhengi við vitsmunaproska þeirra. Í rannsókninni var húmor barna skoðaður með tilliti til stiga McGhee's (1979) um þroska kímningáfu barna en þau eru byggð á vitþroskakenningu Piaget. Rannsóknin var einnig sett í samhengi við niðurstöður Groch (1974) um mismunandi gerðir hómors hjá börnum.

Ritgerðin hefst á fræðilegri umfjöllun um húmor og sagt er frá helstu kenningum sem settar hafa verið fram um húmor fullorðinna. Einnig verður gerð stuttlega grein fyrir þeim mun sem er á húmor kynjanna á fullorðinsárum. Því næst er fjallað um húmor leikskólabarna og þær kenningar sem stuðst hefur verið við í rannsóknum á húmor þeirra.

Í seinni hluta ritgerðarinnar er greint frá rannsókn og niðurstöðum hennar, sem gerð var á fjórtán börnum sem fædd eru 2005 og 2006. Fylgst var með börnunum í frjálsum leik til þess að fá hugmyndir um húmor þeirra. Tilgangur rannsóknarinnar var að kanna muninn á húmor drengja og stúlkna, hvort að drengir skapi frekar húmor en stúlkur og hvort hægt sé að tengja húmor barnanna við þroskastig McGhee's

1 Kenningar um húmor

Hugtakið *húmor* er komið úr latínu og þýddi upphaflega vökvi. Áður fyrr trúðu menn að í líkamanum væru fjórir vökvar sem segðu til um lunderni fólks og ef jafnvægi var á milli þessara vökva var húmor fólks talin vera góður. Húmor hefur verið skilgreindur sem andleg reynsla sem hlýst af að uppgötva og/eða njóta hlægilegra eða fáránlegra atvika, hugmynda eða aðstæðna. Húmor hefur einnig verið skilgreindur sem tákni eða eiginleiki sem framkallar hlátur og gerir okkur kleift að sjá skoplegar hliðar á aðstæðum (McGhee, 1979:4-6). Ekki er hægt að tengja allan hlátur við húmor þar sem hann getur átt rætur að rekja til margs konar tilfinningalegra upplifana (Bariaud, 1989:16).

Húmor er flókið fyrirbæri sem hefur verið kannað af heimspekingum frá því á dögum Aristótelesar. Sálfræðingar hófu að rannsaka húmor um aldamótin 1900 en hann varð ekki vinsælt rannsóknarefni fyrr en uppúr 1970 (McGhee, 1989:1). Við greiningu á húmor hafa tvennskonar kenningar haft hvað mest áhrif, sálkönnunarkenningar og kenningar um að húmor feli í sér misræmi (McGhee, 1979:31 og Oring, 1992:1). Í næstu köflum hér á eftir er gerð grein fyrir þessum kenningum.

McGhee (1979:201-208) greindi frá að munur sé á húmor karla og kvenna, karlar reyni oftast að vera fyndnir og skapa sinn eigin húmor, á meðan konur bregðist frekar við fyndni annarra. Einnig kom fram að þeir sem eru lágt settir í samfélaginu geri frekar grín á eigin kostnað og að hærra settir geri grín á kostnað annarra. Hann segir einnig frá því að konur eigi auðveldara með að gera grín að sjálfum sér en karlar og taldi ástæðuna mega rekja til þess að konur hafa verið undir í samfélaginu um aldir.

Aðrar rannsóknir hafa sýnt að húmor karla og kvenna sé líkur en að það fari eftir aðstæðum hvernig hann komi fram. Konur geri til dæmis frekar grín að sjálfum sér innan um aðrar konur en innan um karla. Karlar aftur á móti geri ferkar grín að sér þegar þeir eru innan um bæði kynin en ef þeir eru bara innan um aðra karla (Crawford, 2003:1422).

1.1 Sálkönnunarkenningar

Sálkönnunarkenningin var fyrst sett fram af Sigmund Freud snemma á tuttugustu öld og felst hún í því að greina hvatirnar á bak við húmorinn. Freud taldi að árásargirni og kynferðislegar hvatir lægju á bak við húmor en að árásargirnin væri algengari (Oring, 1992:1). Hann taldi einnig að húmor væri leið til að takast á við ýmsa erfiðleika (McGhee 1979:32).

Margir fræðimenn eru sammála Freud um að húmor sé góð leið til að takast á við ýmsa erfiðleika. Flestir eiga við einhver vandamál að stríða og með því að horfa á björtu hliðarnar og nota húmor til að takast á við vandamálin verði auðveldara að leysa úr þeim (McGhee, 1979:21). Talið er að húmor hafi góð áhrif á geðheilsu fólks (McGhee, 1979:227) og að í gegnum húmor fái fólk útrás fyrir tilfinningar (Casson, 1997:6). McGhee (1979:227) fjallar einnig um að bæði þjóðir og einstaklingar noti oft húmor til að takast á við erfiða tíma. Hann telur einnig að húmor hjálpi fólki að jafna ágreining og bágindi eða mótlæti. Sem dæmi um þetta má nefna alla þá eldgosa- og icesavebrandara sem ganga manna á milli þessa dagana.

Þar sem Freud lagði mikla áherslu á að árásargirni væri helsta hvötin sem lægi að baki húmornum hafa ýmsir fræðimenn byggt kenningar sínar á því. Til dæmis voru þeir Hobbs og Bergson sammála að húmor væri ómeðvituð leið til að upphefja sjálfan sig og gera í leiðinni lítið úr öðrum (Oring, 1992:1).

1.2 Misræmiskenningar

Upphaf kenninga sem ganga út frá því að húmor feli í sér misræmi (incongruity) má rekja allt aftur til átjándu aldar þegar ljóðskáldið og ritgerðasmiðurinn James Beattie setti fram kenningu að skynjun húmors færi eftir því hvernig menn skynjuðu misræmi (Oring, 1992:2). Misræmi á sér stað þegar atburður fer á annan veg en búist er við eða í ósamræmi við hefðbundin munstur og er talið mjög mikilvægt í samhengi við húmor. Vitleysan sem verður til við skynjun misræmis á því sem við erum vön, verður rökrétt þegar við sjáum óvænta merkingu eða föttum grínið (McGhee, 1979: 6-7).

Oring (1992: 2-6) telur að allur húmor feli í sér misræmi. Hann heldur því fram að til að fólk geti skilið brandara þurfi það að skilja misræmið og viðeigandi tengsl á milli þeirra þátta sem fram koma í bröndurum. Brandarar feli oft í sér margþætta merkingu orða og þá er nauðsynlegt að fólk þekki ýmsar merkingar

orðsins til þess að gera skilið brandarann. Því má segja að brandarar séu nokkurs konar þrautir sem krefjast tafarlausra lausna til þess að teljast fyndnir. Brandari sem krefst útskýringar sé sjaldnast fyndinn.

Schiller (1938:217-224) benti á að fólk hafi gaman af þrautalausnum og að gátur og brandarar feli í sér þrautalausnir. Hann taldi einnig að allir brandarar ættu það sameiginlegt að hafa einhvers konar tvískiptingu. Í orðaleikjum er til dæmis verið að leika sér með merkingu og hljóð orða og er þá notast við orð sem hafa margþætta merkingu. Shiller taldi að þegar fólk skilji eða nái innihaldi brandara þá vekji það hjá því innri ánægju og ákveðnum létti við að verða sér ekki til skammar og jafnvel að aðhlátursefni.

2 Húmor barna

Í rannsóknum á húmor barna hefur verið stuðst við sálkönnunarkenningar og misræmiskenningar (McGhee, 1979: 31-33). McGhee bendir á að sálkönnuðir telji að börn þurfi að hafa náð valdi á ákveðnum þroskaþáttum til að skilja húmor, hvort sem það eru vitsmunalegir eða líkamlegir þroskaþættir. McGhee (1979: 32) vitnar í Kris sem taldi börn þurfa að hafa náð valdi á ákveðnum hreyfiþroska til að geta hlegið að skrítnum hreyfingum annarra. McGhee (1979: 33) vitnar einnig í Grotjahn sem hélt því fram að þegar börn hafi náð ákveðnum hreyfiþroska sjái þau skoplegu hliðina á mistökum annarra barna. Auk þess fjallar McGhee (1979: 33) um hugmyndir Wolfenstein en hún taldi að húmor hjálpaði börnum að vinna bug á erfiðleikum þess að vera barn í heimi fullorðinna. Hún sagði einnig að misræmi eitt og sér væri ekki nóg til að skapa húmor heldur færi það eftir aðstæðunum og hver skapaði misræmið.

McGhee (1979: 35-36) vísar í Thomas Shultz sem greindi frá að hægt væri að skipta húmor í tvennt, annars vegar uppgötvun á misræmi og hins vegar lausn á misræmi. Lausn á misræmi felur í sér að misræmið fær merkingu á óvæntan hátt sem stuðlar að húmor. Hann sagði að lausn á misræmi stuðlaði ekki að húmor hjá börnum yngri en sjö ára og að þeim þætti misræmi fyndið sökum þess að það væri ekkert vit í því. Pien og Rothbart (1976) drógu hugmyndir Shultz í efa og töldu að hann hefði notað of flókna brandara fyrir leikskólabörn í rannsókn sinni. Þær gerðu rannsókn þar sem kom í ljós að fjögurra til fimm ára börn gátu ráðið fram úr misræminu og að þeim þótti bæði misræmið sjálft og úrlausn þess fyndin.

McGhee (1979:39-43) skilgreindi húmor sem vitsmunalegan leik og sagði skynjun á misræmi vera grundvöll húmors og að misræmi væri nauðsynleg forsenda hans. Hann tók þó fram að misræmi eitt og sér væri ekki fullnægjandi. Hann sagði einnig að grín megi hvorki vera of flókið né of einfalt og að við kunnum best að meta húmor þegar við skiljum grínið ekki alveg strax en þurfum samt sem áður ekki að hafa mikið fyrir því að skilja það.

Hægt er að skipta húmor barna eftir viðbrögðum þeirra við fyndnum atburðum í umhverfinu eða hvort þau skapi sjálf húmor (Groch, 1974:1098). Groch (1974: 1099-1101) gerði rannsókn á hvort börn sköpuðu sinn eigin húmor og hvað einkenndi húmor sem þau brygðust við. Rannsóknin leiddi í ljós að drengir sköpuðu frekar sinn eigin húmor en stúlkur og að þeir beittu einnig oftár húmor á óvinveittan

hátt. Það sem vakti helst kátínu eða húmor stúlkna voru atburðir þar sem misræmis gætti eða eitthvað sem kom á óvart. Stúlkur notuðu einnig mun oftast hugtök tengd húmor eins og „fyndið“, „grín“ og „haha“. Einnig kom í ljós að þegar börn voru í frjálsum leik skapa þau frekar sinn eigin húmor.

Samkvæmt McGhee (1979: 209-211) er ekki mikill kynjamunur á húmor barna á leikskólaaldri en við sex ára aldur fari að koma í ljós meiri munur á húmor kynjanna. Kynjamunur kemur fram þegar húmor eldri barna og fullorðinna er rannsakaður og hann er sá að drengir skapi frekar sinn húmor og að stúlkur bregðast frekar við húmor annarra.

McGhee og Kach töldu, í Bariaud (1989: 29), að ærslaleikur, hlaup og hopp væri ekki hægt að tengja við húmor þar sem þessir leikir tengist ekki vitsmunum. Þau héldu því fram að hlátur sem vaknar vegna ófara annarra væri ekki húmor. Þau segja að hér sé ekki um húmor að ræða þar sem ekki sé verið að hlæja að einhverju sem átti að vekja kátínu, heldur að óhappi eða óförum. Þau töldu að í frjálsum leik kæmi húmor fram í kjánaskap, fíflalátum, grettum og brenglun á hljóðum.

2.1 Stigþróun húmors

McGhee (1979: 65-66) hélt því fram að kímniþáfa barna þroskaðist eftir fjórum stigum, en hann byggði þau á vitþroskakenningu Piaget. McGhee taldi húmor barna á hverju stigi tengjast vitsmunathroska þeirra og þess vegna væri mismunandi eftir börnum hvenær þau næðu hverju stigi. Hann sagði börn komast á fyrsta þroskastig kímniþáfu þegar þau færu að leika sér í þykjustuleik á öðru ári og að þau gengju í gegnum hvert stig fyrir sig í réttri röð.

Fyrsta stigið er fólgið í að nota hluti á óviðeigandi hátt, á öðru stigi kemur tungumálið inn í og fara börn þá að nefna hluti og persónur röngum nöfnum. Á þriðja stigi fara börn að sjá húmor í hugtakalegu ósamræmi og þróast húmorinn frá því að rangnefna hluti eða persónur yfir í að þeim þykir fyndið þegar ákveðnir eiginleikar hlutarins verða misræminu að bráð. Börn komast á fjórða stigið þegar þau átta sig á að orð getur haft margar merkingar og er það fyrsta skrefið í átt að fullorðins-húmor (McGhee, 1979: 65-76). McGhee (1979: 76) hélt því fram að börn næðu þessu stigi við sex til sjö ára aldur. Þar sem ég er að skoða húmor barna á aldrinum þriggja og hálf til fjögurra og hálf þá fellur þetta stig ekki að

rannsókninni og verður ekki gerð frekari grein fyrir því hér. En fyrstu þremur stigunum verður lýst nánar í næstu köflum.

2.1.1 Stig 1. Að nota hluti á óviðeigandi hátt

McGhee (1979: 66) taldi börn komast á fyrsta stig misræmis húmors á öðru ári. Hann sagði húmor og þykjustuleik tengjast og að fyrsta reynsla barna af misræmis-húmor kæmi fram í þykjustuleik. Samkvæmt honum fara börn að nota nýja hluti til þess að tákna þá hluti sem þau hafa í huga og skapa þar með misræmi, til dæmis með því að nota skó fyrir síma.

Húmor er flókið fyrirbæri og nátengdur leik, því getur verið erfitt að átta sig á því hvort ákveðnar athafnir barna séu bara leikur eða hvort að þær tengist húmor (McGhee, 1979: 66-67). Bergen (2003: 21) tekur undir skoðun McGhee's að sterk tengsl séu á milli húmors og leiks hjá börnum. Hún telur þessi tengsl haldast allt lífið og að sjá megi ærslaleik, grettur og fleira sem börn hafa mjög gaman af hjá fullorðnum líka.

Í þykjustuleik skapa börn atvik sem eru á skjön við raunveruleikann og vitneskja þeirra um misræmið getur leitt til húmors ef að þau eru létt í lund og endurspeglar hláturinn ánægjuna (McGhee, 1979: 67). Til að börn skilji og kunni að meta húmor sem byggist á misræmi þurfi þau að búa yfir ákveðinni þekkingu. Þau þurfi að geta gert sér í hugarlund við hverju megi búast til að misræmið komi þeim skemmtilega á óvart. Ef þekkingin er ekki til staðar geti misræmið valdið hræðslu hjá börnunum (Bergen, 2003:20). Shaeffer og Hopkins (1988: 91) fjalla einnig um að misræmi geti valdi hræðslu hjá börnum og nefna sem dæmi að mörg börn hræðist trúða.

Fyrstu tvö stigin skarast þar sem þau fela bæði í sér að breyta myndum af aðburðum og hlutum, því má segja að þau fléttist saman frekar en að annað stigið taki beint við af því fyrsta. Með auknum málþroska barna fara þau að nota orð um leið og þau nota hluti á annan hátt en þeir eru ætlaðir til en eru þó enn á fyrsta stiginu þar sem athöfnin sjálf er þýðingarmeiri heldur en orðin. Stúlka á fyrsta stiginu myndi til dæmis þykjast greiða á sér hárið með reglustiku og segja um leið „greiða“. Þegar hún kæmist yfir á annað stigið myndi hún tala um að greiða á sér hárið með reglustiku en ekki framkvæma það (McGhee, 1979: 67).

Fyrsta stigið byrjar á einföldum umbreytingum en þróast út í flóknari og margþættari umbreytingar. Eftir því sem börnin eldast og vitsmunaprofski þeirra eykst fá þau þörf fyrir flóknari húmor. Þau fara því að nýta fleiri einkenni hluta til þess að skapa misræmi og fara óhlutbundnari leiðir (McGhee, 1979: 67-68).

2.1.2 Stig 2. Óviðeigandi merki/uppnefningar á hluti og atburði

McGhee (1979: 68-69) taldi börn komast yfir á annað stigið uppúr tveggja ára aldri með auknum málþroska þeirra. Á þessu stigi skiptir tungumálið mestu máli þar sem munnleg umsögn skapar misræmið og leiðir til hláturs. Þetta er fyrsta skrefið í átt að óhlutbundnari húmor sem eykst með vitsmunaprofnum.

Eins og heiti stigsins gefur til kynna hafa börn á þessu stigi gaman af því að nefna hluti röngum nöfnum. Með auknum málþroska læra börn ný orð og felst húmor þeirra í að nota önnur orð í stað nýju orðanna, til dæmis að kalla hund „kött“ og hönd „fót“. Líkt og fyrstu tvö stigin, fléttast annað og þriðja stigið saman og á fyrri hluta þriðja stigsins halda börn áfram að nefna hluti röngum nöfnum en fara í auknum mæli að búa til bullorð í stað orða sem þau þekkja (McGhee, 1979: 69).

Bergen (2003: 26-27) segir húmor krefjast félagslegra samskipta og að hann sé oft og tíðum notaður í þeim tilgangi að kynnast öðrum, ná tengslum eða til að létta á félagslegri spennu. Samkvæmt McGhee (1979: 70) er notkun tungumálsins á öðru stigi því vísbending um félagsleg áhrif, bæði hvað varðar sköpun húmors og ánægjuna sem af honum hlýst. Líklegt sé að þau börn sem hafi frumkvæðið af því að deila húmor sínum með öðrum hafi góð persónuleg tengsl við þá sem þau deila honum með. Algengara sé að börn fari að deila húmor sínum vegna félagslegra áhrifa frá foreldum sínum. Ef foreldrar bregðast við þykjustuleik barna sinna á jákvæðan hátt auki það líkurnar á að barnið deili húmorinum með öðrum.

Til þess að börn fari að deila húmor sínum með öðrum þurfa þau að vera örugg í sínu félagslega umhverfi (Bergen, 2003: 27). Líkt og foreldrar geta systkini og vinir barna haft áhrif á hvenær þau byrja að deila húmor sínum. Börn sjá fljótt hversu gaman er að deila húmor þegar börn í kringum þau byrja á því og þykir þeim oft alveg jafn skemmtilegt að njóta húmors annarra eins og að deila sínum með öðrum (McGhee, 1979: 70-71). Hjá eldri börnum hefur komið í ljós að þau sem hafa góða kímniáfu eru vinsæl meðal jafnaldra sinna og má því ætla að þau séu félagslega sterkari en önnur börn og að húmor efli vináttu barna (Bergen, 2003: 27).

Með því að beita misræmi og þar með deila húmor til að kalla fram viðbrögð annarra, hafa börn gert sér í hugarlund hvernig aðrir munu bregðast við og sýna þannig fram á aukin vitsmunafroska (Bergen, 2003: 25). Þó svo að miklar framfarir séu í vitsmunafroska barna á öðru og þriðja ári eru leikmerki samt sem áður mjög mikilvæg á þessu stigi. Það getur ruglað börn í ríminu ef fullorðnir sem ekki eru vanir að grínast í þeim, gera það án þess að sýna leikmerki (McGhee, 1979: 71). Frost, Wortham og Reifel (2008: 36) fjalla um boðskiptakenningu Bateson's en hún felst í því að í leik skiptist börn á yrtum og óyrtum boðum eða leikmerkjum sem gefa til kynna að um leik sé að ræða. Bateson taldi nauðsynlegt að skipst væri á leikmerkjum til þess að leikur gæti átt sér stað.

2.1.3 Stig 3. Hugtakalegt ósamræmi

Samkvæmt McGhee (1979:72) hefst þriðja stigið þegar börn gera sér grein fyrir því að orð geta verið yfirhugtök yfir hluti sem hafa mörg einkenni. Til dæmis er köttur ekki bara köttur, heldur er köttur með höfuð, fjóra fætur og skott og svo framvegis. Allt sem börn vita um ketti er því geymt í hugtakinu köttur.

Húmorinn á sér stað þegar ein eða fleiri hlið hugtaksins er brengluð til dæmis þegar köttur er teiknaður með tvö höfuð eða látinn baula í stað þess að mjálma. Misræmið má þó ekki vera svo mikið að börn eigi erfitt með að þekkja upprunalega hugtakið. Þegar hugtak er afskræmt búa börn til nýja merkingu til þess að skilja misræmið og því þurfa þau að þekkja hugtökin til þess að skilja húmorinn (McGhee, 1979: 72-73). Fullorðnir geta einnig átt í erfiðleikum með að túlka misræmi ef aðstæðurnar eru ókunnugar (McGhee, 1979: 153-154).

Líkt og á fyrri stigum eru leikmerki mikilvæg á þriðja stiginu til þess að börnum þyki misræmið fyndið. Börn á aldrinum þriggja til sex ára byggja hugmyndir sínar um hluti á áberandi eiginleikum þeirra vegna þess að þau skilja hluti aðallega útfrá útliti þeirra. Þar af leiðandi byggist húmor þeirra á misræmi í útliti hluta. Þegar börn á þessum aldri sjá til dæmis mynd af reiðhjóli með ferköntuð dekk gæti þeim þótt það fyndið en geta ekki gert sér í hugarlund hvernig væri að hjóla á slíku hjóli. Þeim gæti einnig þótt fyndið að sjá mynd af fíl upp í litlu tré vegna þess að þau vita að fílar klifra ekki í trjám en þau gera sér ekki grein fyrir að svona lítið tré gæti aldrei borið fíl og að fíll gæti aldrei klifrað upp í tré (McGhee, 1979: 74).

Það er ekki fyrr en eftir sex ára aldur þegar börn komast á fjórða stigið sem þau fara að horfa á meira en útlit hluta og geta séð fyrir sér hvað gæti gerst. Þriggja til sex ára börn útskýra húmor sinn á lýsandi hátt og segja til dæmis að það sem er fyndið sé að hjólið sé með ferköntuð dekk. Þegar börn eru komin yfir á fjórða stigið eiga þau auðveldara með að útskýra hvað sé fyndið við aðstæðurnar og geta borið þær saman við hvað myndi gerast í raunveruleikanum (McGhee, 1979: 75).

Á þriðja stiginu heldur orðaleikurinn áfram að vera vinsæll en þróast úr því að nota röng nöfn á hluti yfir í að ríma og búa til bullorð. Í upphafi felst rímið í að endurtaka kunnugleg orð og breyta hljóðum orðsins í hverri endurtekningu. Það er því breyting hljóðanna sem skapar húmorinn en ekki merking orðanna. Á þriðja stiginu þykir börnum bullorð fyndin vegna þess að þau hljóma ólíkt því sem þau hafa heyrt áður. Samt sem áður leika börn sér að merkingu orða og skapa ný orð til þess að tjá hugmyndir sínar (McGhee, 1979: 75).

Á þessu stigi fara börn einnig að segja brandara og fara með gátur en McGhee (1979: 76-77) telur þau ekki skilja brandarana fyrr en þau komast á fjórða stigið. Bergen (2003: 25-26) telur að með auknum orðaforða fari börn að segja brandara og gátur og sýni með því fram á vaxandi þekkingu á hugtaka misræmi og margþættri merkingu málsins. Hún telur að þau geti samt sem áður ekki útskýrt hvers vegna brandarinn eða gátan sé fyndin.

3 Rannsókn á húmor barna

Tilgangur rannsóknarinnar var að kanna muninn á húmor drengja og stúlkna, hvort að drengir skapi frekar húmor en stúlkur og hvort hægt sé að tengja húmor barnanna við þroskastig McGhee's

3.1 Þátttakendur

Þátttakendur í rannsókninni voru fjórtán börn á Blómadeild leikskólans Hóls, sem er gervinafn leikskólans þar sem rannsóknin var unnin. Á Blómadeild eru alls 22 börn, sjö fædd árið 2005 og fimmtán fædd árið 2006. Leyfi fékkst hjá foreldrum fjórtán barna og voru í hópnum átta stúlkur og sex drengir. Fimm þeirra eru fædd árið 2005, þrjár stúlkur og tveir drengir. Níu þeirra eru fædd árið 2006, fimm stúlkur og fjórir drengir.

Tvö barnanna eru með heilalömun sem á ensku kallast Cerebral Palsy og yfirleitt er notast við skammstöfunina CP. CP á við um gerðir fötlunar sem einkennast af afbrigðilegum og seinkuðum hreyfiþroska og koma fram á fyrstu æviárum barna. Sumir einstaklingar þarfnast mikillar aðstoðar við athafnir daglegs lífs á meðan aðrir hreyfa sig og þroskast næstum eðlilega. CP geta fylgt alvarlegar viðbótarfatlanir svo sem flogaveiki og greindarskerðing (Félag CP Íslandi, 2003).

Börnin tvö hafa ólík einkenni, drengurinn sem fæddur er 2005 getur gengið og hlaupið og hefur góðan málþroska. Stúlkan sem fædd er 2006 er aftur á móti með alvarlegri einkenni og getur hvorki gengið né talað. Börnin voru fullgildir þátttakendur í rannsókninni en í niðurstödukaflanum er gerð grein fyrir því hvort hægt sé að tengja kímniáfu þeirra við þroskastig McGhee's.

3.2 Mælitæki

Í rannsókninni eru notaðir flokkar sem voru settir fram af Alice S. Groch árið 1974. Hún gerði rannsókn á 30 þriggja og fjögurra ára börnum og skipti atvikum þar sem húmor kom við sögu í tvo yfirflokka, annars vegar óvænta atburði sem kölluðu fram bros eða hlátur og hinsvegar óviðeigandi verknaði eða athugsemdir settar fram af ásettu ráði. Groch (1974) flokkaði húmorinn síðan enn frekar eða í 15 undirflokka.

Í rannsókn minni styðst ég við þessa flokka en hef tekið út flokk sem snýr að dýrum þar sem hann átti ekki við og einnig hef ég bætt við flokki um brandara þar sem mér fannst þeir ekki falla inn í orðaleikjaflokkinn. Flokkarnir eru sýndir í töflu 1.

Tafla 1. Flokkar húmors (Groch, 1974).

Tegund/flokkur	Skilgreining
Viðbragð við:	
Atburðum	Uppgötvun á misræmi, fyndnum eða óvæntum atburðum sem koma upp í umhverfi barnsins
Hegðun	Hegðun annarra talin fyndin
Staðhæfingum	Viðbragð við orðum eða hugmyndum annarra
Sögum, söng, tölvuleikjum	Húmor í bókum, söng eða tölvuleikjum
Sköpun	
Kjánaskapur, fíflalæti	Hlægileg hegðun og leikur, notað til að skemmta öðrum en ekki til að særa
Stríðni	Ögra öðrum með hegðun eða orðum en ekki ætlað að særa
Orðaleikur	Hafa gaman af hljóðum og orðaleikjum
Fáránleiki	Gera eitthvað sem er líkamlega, röklega eða félagslega óviðeigandi
Tilfærsla	Húmor sem er skapaður til að draga úr mistökum, meiðslum eða lágu sjálfsáliti
Brandarar	Segja brandara til að skemmta öðrum
Illkvittni	
Óvinátta	Ögra öðrum og særa með hegðun eða orðum
Skopast að	Gera gys af öðrum, sérstaklega með því að uppnefna
Mótþrói	Uppreisn, brot á reglum og valdi fullorðinna
Annað	
Athafnir	Hlátur af völdum sjálfsprottinnar hegðunar, ærslaleik
Húmor - hugtök	Nota hugtök eins og fyndið, kjánalegt, grín, djók

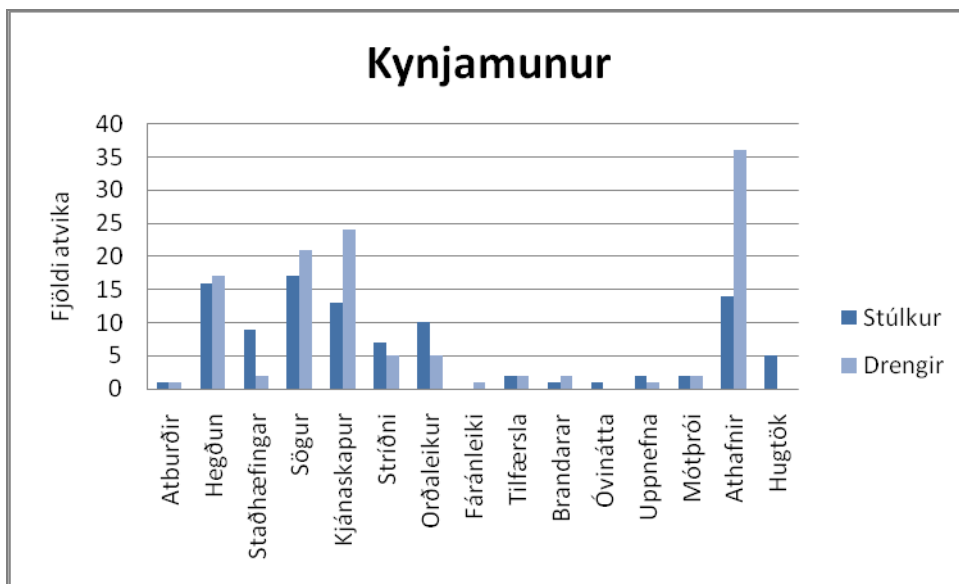
3.3 Framkvæmd

Fylgst var með börnunum í frjálsum leik í 10-15 mínútur í senn í 2,5 klukkustund á dag í átta daga, alls 20 klukkustundir. Skráð var niður þegar börnin brostu, hlógu eða reyndu að koma öðrum til að hlæja. Fylgst var með börnunum alls staðar á deildinni en flestar athuganirnar fóru fram á tveimur stöðum. Annars vegar í litlu herbergi þar sem börnin léku sér mest með svokallaða kaplakubba og dýr. Í þessu herbergi er eitt matarborð fyrir sex börn og dýnur geymdar bak við hurð svo ekki er mikið pláss fyrir leikinn á gólfinu. Hins vegar fóru margar athuganir fram í stóru herbergi með miklu gólfplássi þar sem eru holukubbar, einingakubbar,

heimiliskrókur og búningar. Í herberginu er einnig tölva sem börnin fá stundum að fara í. Börnin léku sér oftast með holukubbana og notuðu hluti úr heimiliskróknum og búningana með.

3.4 Niðurstöður og umræður

Alls voru skráð 219 atvik þar sem börnin brostu eða hlógu og voru þau flokkuð í flokkana 15 sem sýndir eru í töflu 1. Örlítið algengara var að drengir tækju þátt í þeim atvikum þar sem hlátur kom við sögu heldur en stúlkur eða í um 54% tilvika. Á mynd 1 má sjá hvernig húmor barnanna skiptist í flokkana eftir kyni. Drengir fæddir 2006 hlógu og brostu mest en drengir fæddir 2005 minnst. Hlutfallslega voru það þó stúlkur fæddar 2006 sem hlógu og brostu minnst þar sem þær voru fleiri heldur en drengir fæddir 2005. Gerð verður betri grein fyrir aldurs- og kynjamun í sérkafla hér á eftir.

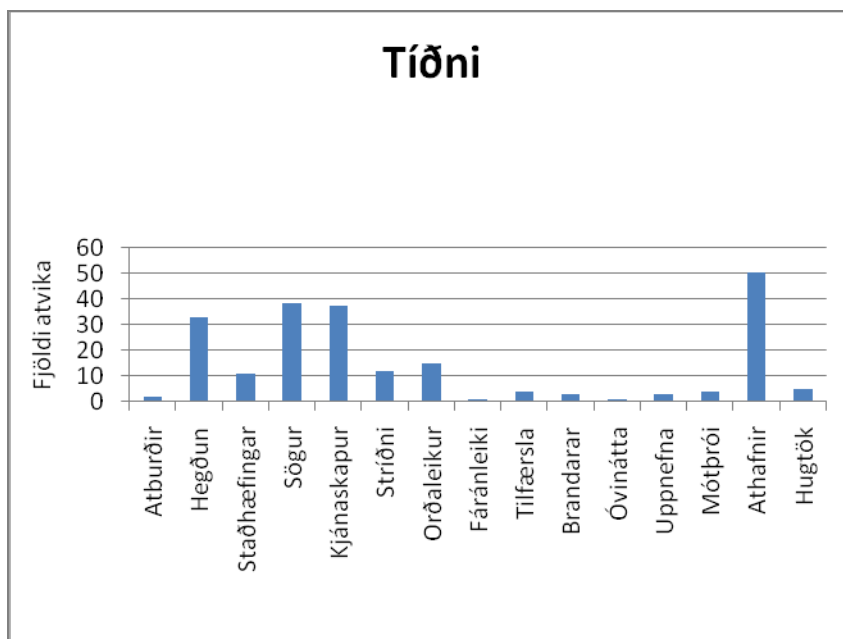

Mynd 1. Skipting húmors barnanna í flokka eftir kyni.

Í rannsókn minni kom í ljós að börnin hlógu mest af sjálfssprottinni hegðun eða ærslaleiki eða tæplega 23% af þeim 219 atvikum sem voru skráð. Hvorki Groch (1974) né McGhee og Kach í Bariaud (1989) telja að ærslaleikur geti talist sem húmor þar sem hann tengist ekki vitsmunum og má því segja að húmor sé ekki helsta uppspretta hláturs hjá börnunum. Drengirnir voru ærslafyllri og er það í samræmi við rannsókn Groch (1974) þar sem þeir hlógu frekar að sjálfssprottinni hegðun en

stúlkur. Í rannsókn minni var töluvert meiri munur á milli kynjanna heldur en í rannsókn Groch (1974). Velta má fyrir sér hver sé ástæða þessa munar sem er á kynjunum, er það vegna þroska, uppeldis eða skorts kímniáfu?

Sjaldgæfustu flokkar húmors voru óvinátta og fáránleiki, einungis eitt atvik af hvoru (sjá mynd 2) og samræmist það ekki niðurstöðum Groch (1974) þar sem fáránleiki var þriðji algengasti flokkur húmors hjá báðum kynjum. Í rannsókn Groch (1974) var óvinátta algengari hjá drengjum en í minni rannsókn var það stúlka sem skapaði óvinveittan húmor.

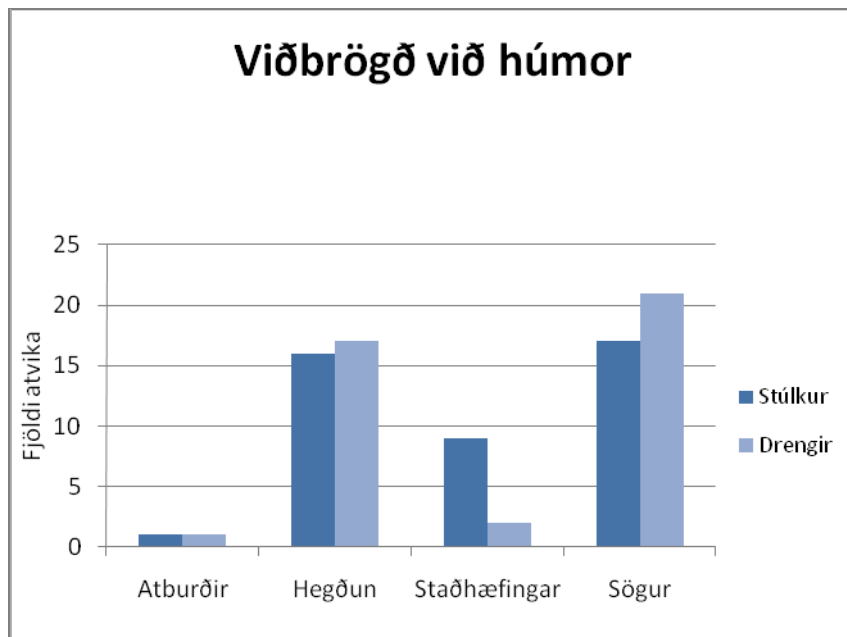
Mynd 2. Skipting húmors barnanna í flokka.

3.4.1 Viðbrögð við húmor

Jafnt hlutfall stúlkna og drengja sýndu viðbrögð við húmor annarra en það var algengast hjá stúlkum fæddum 2006. Á mynd 3 má sjá viðbrögð barnanna við húmor eftir kyni. Ólíkt rannsókn Groch (1974) sem benti til að sögur og söngur væru óalgengustu hláturhvatararnir hjá drengjum bentu niðurstöður mínar til þess að sögur, söngur og tölvuleikir vektu helst hlátur hjá þeim. Ég tel að ástæðan fyrir þessu séu breyttir tímar, núna fara börn í tölvuleiki sem ekki voru til á áttunda áratugnum og voru því ekki í rannsókn Groch (1974). Í rannsókn minni voru þeir algengari heldur en sögurnar og söngvarnir sem bendir til þess að börn vilji frekar fara í tölvuleiki heldur en að skoða bækur þegar þau hafa val um það. Sem dæmi má nefna að þegar

einn drengur fékk að fara í tölvuleik hópuðust nokkrir drengir í kringum tölvuna og fylgdust með og hlógu þegar drengurinn lét karlana í tölvuleiknum viljandi í of litla eða of stóra skó. Hinir drengirnir báðu hann um að setja karlana í ranga skó. Þetta sýnir að ef litið er til McGhees (1979) eru þessir drengir á þriðja stigi þar sem þeir hlæja af misræmi í útliti karlanna í tölvuleiknum.

Það sem helst vakti hlátur stúlkna var hegðun annarra og söngur, í flestum tilvikum var það hegðun kennara sem leiddi til hláturs. Þessar niðurstöður eru ekki í samræmi við rannsókn Groch (1974) þar sem örlítið algengara var að hegðun annarra vakti hlátur hjá drengjum heldur en stúlkum. Ég tel þó að ekki sé hægt að flokka viðbrögðin við hegðun kennaranna sem húmor í öllum tilvikum. Stúlkan sem er með CP var til að mynda ekki mikið í leik með öðrum börnum og það sem helst vakti hlátur eða bros hjá henni var þegar hún fékk athygli frá fullorðnum. Ég tel að fötlun hennar sé svo mikil að hún sé ekki komin á fyrsta stig McGhees (1979) ennþá og óvíst hvort hún komist nokkurn tímann á það.

Mynd 3. Viðbrögð við húmor eftir kyni.

3.4.2 Sköpun húmors

Örlítið fleiri drengir en stúlkur sköpuðu sinn eigin húmor og kom húmorinn oftast fram í kjánaskap hjá báðum kynjum (sjá mynd 4 um sköpun húmors) og kallast það á við niðurstöður Groch (1974). Samræmist þetta einnig hugmyndum McGhee og Kach í Bariaud (1989: 29) um að í frjálsum leik komi húmor helst fram í kjánaskap. Sem dæmi má nefna að drengur tók körfu sem notuð er undir búninga og setti á höfuðið á sér, síðan labbaði hann um brosandí með körfuna yfir höfðinu og sýndi hinum börnunum. Í þessari hegðun felst einfalt misræmi og mætti því ætla að þessi drengur væri á fyrsta stiginu, sem felur í sér að nota hluti á óviðeigandi hátt, en önnur dæmi sýna að hann sé komin á þriðja stigið, meðal annars vegna þess að hann sagði brandara.

Einungis tvö börn notuð tilfærslu (sjá skilgreiningu í töflu 1) til þess að skapa húmor og breiða þannig yfir mistök sín. Börnin eru fædd 2005 og tilfærslu beittu þau bæði tvisvar sinnum. Í rannsókn Groch (1974) var tilfærsla mun algengari, auk þess sem munur var á milli kynjanna þar sem fleiri drengir notuðu tilfærslu til að skapa húmor. Drengurinn notaði tilfærslu til dæmis þegar hann var næstum dottinn, þá fór hann að hlæja og lét líta út fyrir að hann hefði ætlað að gera þetta. Stúlkan notaði tilfærsluna til þess að draga úr því að hún hefði rangt fyrir sér þegar hún var að tala við leikskólastjóranum með því að segja „nei grín“ og fara að hlæja.

Eingöngu tvö börn sögðu brandara, stúlka fædd 2005 og drengur fæddur 2006, þau voru í sömu aðstæðunum þegar þau sögðu brandarana. Þau sátu við borð ásamt leikskólakennara og fleiri börnum þar sem þau skiptust á að segja brandara. Drengurinn sagði tómatbrandaranum á nýjan hátt „Einu sinni voru tveir gulrót að fara yfir götu, þá sagði hinn komdu tómatósósa.“ Líkt og Bergen (2003) bendir á fara börn að segja brandara áður en þau fatta þá og gera má ráð fyrir því að drengurinn sé ekki alveg búin að átta sig á tómatósbrandaranum ennþá.

Mynd 4. Sköpun húmors eftir kyni.

Átta atvik voru skráð sem illkvittinn húmor, þar af fjögur atvik þar sem sýndur var mótþrói og var það jafnt hjá báðum kynjum. Stúlka fædd 2005 sýndi mótþróa tvisvar sinnum, í annað skiptið hljóp hún hlējandi í burtu þegar leiðbeinandi vildi tala við hana eftir að önnur stúlka sakaði hana um að hafa meitt sig, hún kom þó tilbaka og baðst afsökunar en snéri sér svo við hlējandi. Í hitt skiptið sló hún í móður sína þegar hún kom að sækja hana og fór að hlæja. Drengirnir sem sýndu mótþróa voru báðir fæddir 2006 og þeir sýndu mótþróa þegar þeir áttu að taka saman, annar hljóp í burtu en hinn faldi sig í húsi sem börnin voru búin að byggja úr holukubbum. Í rannsókn Groch (1974) sýndu drengir mun oftar mótþróa heldur en stúlkur.

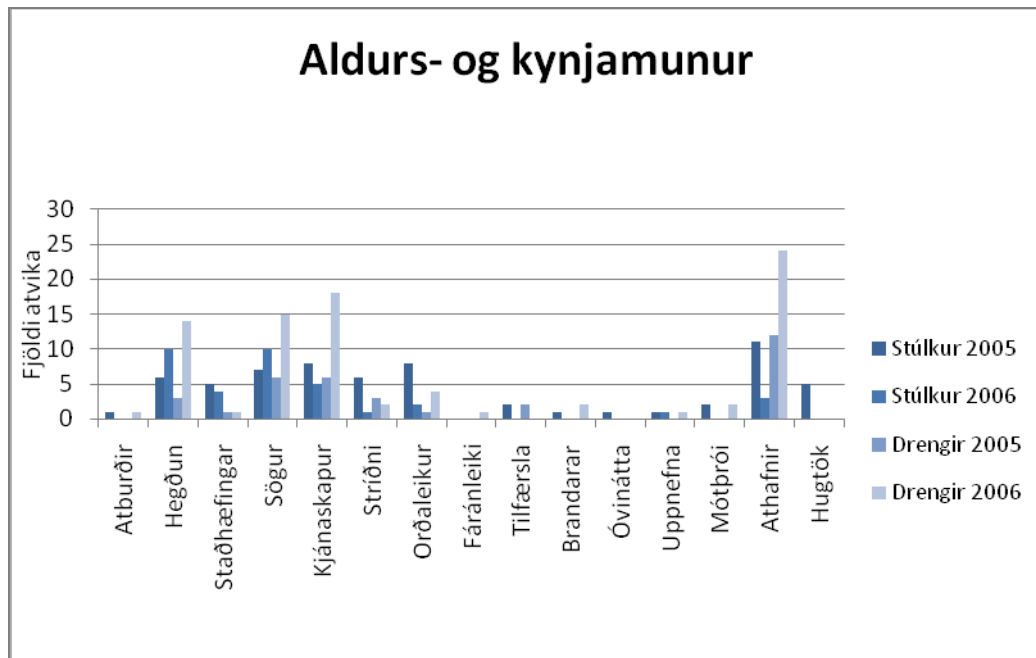
Eitt atvik var skráð sem óvinátta og var það stúlka fædd 2005 sem sýndi óvináttuna, sú sama og sýndi mótþróa. Þar sem hún sýndi óvináttu voru þrjár stúlkur saman að leika sér með púsl, stúlkan kastaði tening á púslíð og leyfði hinum að finna þann kubba sem passaði. Ein stúlka bættist í hópinn og vildi líka fá að gera en stúlkan leyfði henni það ekki og hló að henni. Þessar niðurstöður eru á skjön við niðurstöður Groch (1974) þar sem drengir notuðu frekar óvinveittan húmor heldur en stúlkur.

Þrjú atvik voru skráð þar sem verið var að skopast að öðrum, þar voru tvö börn fædd 2006 og ein stúlka fædd 2005 að uppnefna kennara. Þau sátu við borð og voru að segja brandara, börnin fóru svo að kalla kennarann „köku“, „kleinu“, „kleinuhring“ og „köku með glimmerkúlum“.

3.4.3 Aldurs- og kynjamunur

Stúlkur fæddar 2006 sýndu helst viðbrögð við húmor annarra og sköpuðu ekki mikið sinn eigin húmor en skipting húmors barnanna í flokka eftir aldri og kyni má sjá á mynd 5. Eingöngu tvær stúlkur af þeim fimm sköpuðu sinn eigin húmor og önnur þeirra reyndi oftast að vera fyndin en sýndi sjaldnar viðbrögð við húmor annarra. Algengast var að hegðun annarra vekti hlátur hjá þeim og þar á eftir sögur og söngur en tölvuleikirnir voru ekki mjög vinsælir hjá þeim. Ég fylgdist með einni samverustund þar sem sungið var lag með rími, stúlkurnar höfðu allar gaman af því og brostu eða hlógu þegar rímorðin voru sungin. Þetta bendir til þess að þær séu á þriðja stigi McGhees (1979) en erfitt getur verið að átta sig á því hvort að þær voru að hlæja vegna þess að þeim þótti rímið fyndið eða einfaldlega vegna þess að öll hin börnin hlógu. Ég tel að þær stúlkur sem sköpuðu húmor séu á þriðja stiginu þar sem misræmi af einhverju tagi fólst í húmor þeirra en erfitt er að segja til um hinar stúlkurnar þar sem hlátur þeirra tengdist frekar gleði í leik heldur en húmor.

Stúlkur fæddar 2005 sköpuðu mikið sinn eigin húmor eða í tæplega helming þeirra atvika þar sem fylgst var með þeim. Kjánaskapur og orðaleikir voru algengustu flokkarnir hjá þeim. Sem dæmi um orðaleik má nefna að ein stúlkan sagði „hvaða, hvaða, ég breyti þér bara í spaða.“ Önnur stúlka tók þá undir með henni og þær endurtóku þetta saman og brostu. Sem dæmi um kjánaskap má nefna að ein stúlka kom inn í herbergi þar sem ég sat á gólfinu en nokkur börn voru í tölvu, hún gekk til mín og lét sig detta á rassinn, labbaði síðan í burtu og datt aftur á rassinn og hló. Þetta endurtók hún nokkrum sinnum, síðan fór hún undir tölvuborðið og þegar ég leit á hana fór hún að hlæja, síðan fór hún að ýta í fæturna á barninu sem sat við tölvuna og þegar það leit undir borðið fór hún að hlæja. Tvær af stúlkunum sem fæddar eru 2005 voru einu börnin sem notuðu húmorhugtök, báðar sögðu þær „nei, grín“ og önnur þeirra sagði einnig „ha ha“. Stúlkurnar þrjár léku sér yfirleitt saman í litlu herbergi með kubba og dýr og töluðu mikið saman á meðan og gæti það verið ástæðan fyrir því hversu algengur orðaleikur var hjá þeim. Ég tel að stúlkurnar passi best við þriðja stigið, þær hafa gaman af rími og nota það til þess að skemmta sér og öðrum.

Mynd 5. Skiptinga húmors barnanna í flokka eftir aldri og kyni.

Drengir fæddir 2005 voru einungis tveir og var húmorinn hjá þeim mjög ólíkur. Annar þeirra er með CP og var algengast að sjálfssprottin hegðun vekti hjá honum hlátur, næst algengast var að hann sýndi viðbrögð við tölvuleikjum. Til dæmis var hann að leika sér með bréfskutlu, hann kastaði henni frá sér og hljóp svo hlæjandi á eftir henni og náði í hana. Hinn drengurinn skapaði meira af sínum húmor sjálfur og var kjánaskapur algengastur og sjálfssprottin hegðun þar á eftir. Sem dæmi um kjánaskap þá tók hann tréstraujárn og sagðist ætla að þússa hárið á einni stúlkunni. Hann notaði einnig tilfærslu þar sem hann dró úr klaufaskap sínum með því að fara að hlæja. Þessir tveir drengir flökkuðu frekar mikið á milli staða og virtust eiga erfitt með að festast í leik með öðrum. Sá sem er með CP var oft einn að hlaupa um og hoppa en hinn var mikið í ærslaleik. Misræmi fólst í flestu því sem drengjunum þótti fyndið, í sumu var það mjög einfalt og tengir þá við fyrsta stigið en annað var flóknara og bendir til þess að þeir séu komnir á þriðja stigið.

Nokkuð jafnt hlutfall var á milli viðbragða við húmor, sköpun húmors og athafna hjá drengjum fæddum 2006. Þeir sýndu helst viðbrögð við sögum, söng og tölvum og tölvuleikir vöktu mesta kátínu hjá þeim. Algengast var að þeir sköpuðu sinn eigin húmor með kjánaskap og voru einungis þrjú atvik þar sem illkvitni fólst í húmorinum. Þeir voru oftast á holukubbasvæði eða í leik með lestarteina og lest. Þær athafnir sem vöktu hvað mesta gleði hjá drengjunum var ærslaleikur og í

holukubbum voru þeir mikið í ærslaleik og að hlaupa og hoppa. Í hópnum voru tvíburar sem voru yfirleitt í gannslag þegar þeir léku sér saman. Þegar tvíburarnir hlógu að hegðun eða orðum annarra þá var það oftast ungur maður sem vann sem leiðbeinandi á deildinni sem kom þeim til að hlæja.

Viðbrögð drengjanna við húmor benda til að þeir séu á þriðja stiginu þar sem einhvers misræmis gætti í því sem þeir hlógu að. Þeir drengir sem notuðu orðaleik eða sögðu brandara sýna einnig að þeir séu á þriðja stiginu en erfiðara er að tengja þá sem einungis sköpuðu húmor með kjánaskap við stigin.

3.4.4 Samantekt niðurstaðna

Tilgangur rannsóknarinnar var að kanna muninn á húmor drengja og stúlkna, hvort að drengir skapi frekar húmor en stúlkur. Í ljós kom að meiri munur var á milli stúlkna og drengja fædd 2006 heldur en stúlkna og drengja fædd 2005. Drengir fæddir 2006 sköpuðu mikið af sínum húmor en stúlkurnar ekki. Einstaklingsmunur var þó hjá stúlkunum þar sem ein stúlkan skapaði mikið af sínum húmor sjálf og önnur hló varla á meðan rannsókninni stóð. Hjá eldri börnunum var þessu öfugt farið þar sem stúlkurnar sköpuðu oftast sinn húmor heldur en drengirnir auk þess sem húmor þeirra féll í fleiri flokka heldur en húmor drengjanna.

Ég tengdi kímniááfu barnanna einnig við þroskastig McGhee's en samkvæmt honum ættu þessi börn að vera á þriðja stigi. Þau féllu flest að þriðja stigi en í sumum tilvikum var erfitt að tengja börnin við stigin þar sem McGhee fjallar einungis um orðaleik sem sköpun húmor á þriðja stiginu.

Ekki var jafn mikill munur á milli kynjanna á sköpun húmors og viðbrögðum við honum í minni rannsókn eins og rannsókn Groch (1974). Líkt og í rannsókn Groch var algengast að börnin reyndu að vera fyndin með kjánaskap af einhverju tagi en ólíkt rannsókn hennar var fátalaleiki óalgengur í minni rannsókn. Auk þess sem börnin notuðu húmor ekki mikið á óvinveittan hátt í minni rannsókn. Má vera að þessi munur á sköpun húmors sé til komin vegna þess að í rannsókn Groch (1974) var fylgst með börnunum í fjölbreyttari aðstæðum og í lengri tíma. Aðrir þættir sem hugsanlega skýra þennan mun gætu verið fjöldi barnanna en í minni rannsókn voru færri börn en hjá Groch. Rannsókn hennar stóð þar að auki lengur yfir en mín og vera má að ýtarlegri rannsókn hefði gefið líkari niðurstöður.

Mínar niðurstöður bentu til að drengir sýndu fremur viðbrögð við flokknum sögur, söngur og tölvur en stúlkur og er það öfugt við rannsókn Groch. Þennan mun má líklegast skýra með að tölvur voru ekki notaðar til afþreyingar á áttunda áratugnum, þegar rannsókn hennar var gerð, og tölvur voru ekki með í flokkum hennar. Ég ákvað að setja tölvur inn í flokkinn sögur og söngur en vera má að þær ættu fremur heima í sérflokki.

Þar sem rannsókn mín var lítil í sniðum og þar af leiðandi ekki marktæk væri áhugavert að gera stærri rannsókn á húmor barna til þess að fá betri sýn inn í hugarheim þeirra og hvað þeim þykir fyndið.

Lokaorð

Eftir að hafa gert þessa rannsókn komst ég að því að erfitt er að greina hvort hlátur barna í frjálsum leik vakni vegna húmors eða ánægjunnar af því að leika sér. Eins og áður hefur komið fram er húmor flókið fyrirbæri og tel ég að rannsóknin hafi ekki verið nógu yfirgripsmikil til þess að kanna húmor leikskólabarna til hlítar.

Hláturinn lengir lífið eins og máltækið segir og á leikskólum má heyra hlátrasköll allan liðlangan daginn. Húmor er ekki bara bull og vitleysa heldur hefur hann áhrif á og eflir margvíslegan þroska barna. Því tel ég mikilvægt að hlúð sé að húmor leikskólabarna og að leikskólakennarar leggi sig fram við að grínast með börnunum. Húmorinn léttir okkur ekki einungis lund í leik og starfi heldur eflir hann félagsleg tengsl og er góð leið til að takast á við mótlæti.

Með húmorinn í farteskinu tel ég mig vera vel í stakk búna til að takast á við starf mitt sem leikskólakennari með það að markmiði að stuðla að margvíslegum þroska barnanna og hafa gaman af því í leiðinni.

Heimildaskrá

- Bariaud, F. (1989). Age differences in children's humor. Í P. McGhee (ritstj.), *Humor and Childrens's Development. A Guide to Practical Application* (bls. 15-45). New York: The Haworth Press.
- Bergen, D. (2003). Humor, play and child development. Í A. J. Klein (ritstj.), *Humor in children's lives. A guidebook for practitioners*. Connecticut: Praeger.
- Casson, A. (1997). *Funny bodies. Transgressional and grotesque humour in english childrens literature*. Stokkhólmur: Bókmenntadeild Stokkhólmsháskóla.
- Crawford, M. (2003). Gender and humor in social context. *Journal of Pragmatics* 35(9):1413-1430. Sótt 23. apríl 2010 af http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6VCW-47PG9K4-1&_user=5915660&_coverDate=09%2F30%2F2003&_rdoc=1&_fmt=high&_orig=search&_sort=d&_docanchor=&view=c&_searchStrId=1312801246&_runOrigin=scholar.google&_acct=C000068853&_version=1&_urlVersion=0&_userid=5915660&md5=73b19bc418258120555a2d1f0c122e87
- Félag CP Íslandi (2003). *Hvað er CP?* [Bæklingur]. Reykjavík: Félag CP á Íslandi.
- Frost, J., Wortham, S. og Reifel, S. (2008). *Play and Child Development* (3. útg.). New Jersey: Pearsons Education.
- Groch, A.S. (1974). Joking and appreciation of humor in nursery school children. *Child Development*. 45(4): 1089-1102. Sótt 23. apríl 2010 af <http://www.jstor.org/stable/1128101>
- McGhee, P. (1979). *Humor: Its Origin and Development*. San Francisco: W. H. Freeman and Company.
- McGhee, P. (1989). Introduction: Recent developments in humor research. Í P. McGhee (ritstj.), *Humor and Childrens's Development. A Guide to Practical Application* (bls. 1-12). New York: The Haworth Press.

Oring, E. (1992). *Jokes and Their Relations*. Kentucky: University Press of Kentucky.

Pien, D. og Rothbart, M. K. (1976). Incongruity and resolution in children's humor: A reexamination. *Child Development* 47(4), 966-971. Sótt 23. apríl 2010 af <http://www.jstor.org/stable/1128432>

Shaeffer, M. B. og Hopkins, D. (1988). Miss Nelson, knock-knock & nonsense: Connecting through humor. *Childhood Education*. 65(2), 88-93.

Fylgiskjöl

Kæri foreldri/forráðamaður

Í lokaverkefni mínu til B.Ed. prófs í leikskólakennarfræði við Háskóla Íslands ætla ég að skrifa um húmor leikskólabarna. Einnig ætla ég að gera litla rannsókn þar sem ég mun fylgjast með börnum í frjálsum leik til þess að sjá hvernig þau nota húmor og hvað það er sem þeim þykir fyndið. Við rannsóknina mun ég notast við skriflegar skráningar, ljósmyndir og myndbandsupptökur.

Óska ég því eftir leyfi þínu/ykkar til þess að fylgjast með barni þínu/ykkar í leik

nafn barns _____

Ég veiti mitt leyfi vegna þessa verkefnis:

undirskrift forráðamanns

Með kærri kveðju

Hugrún Lukka Guðbrandsdóttir